

EESTI
HOIURAAMATUKOGU

EESTI HOIURAAMATUKOGU
TEGEVUSARUANNE
2020

MÄRTS 2021

SISUKORD

EESSÕNA.....	3
1 ORGANISATSIOON JA JUHTIMINE.....	5
1.1 Struktuur	5
1.2 Nõukogu	7
1.3 Tööalane koolitus ja osavõtt eriala-organisatsioonide tööst	8
1.4 Raamatukogu tutvustamine ja koostöö teiste asutustega.....	10
1.5 Infotehnoloogia ülevaade.....	11
2 PEAVARAHOIDJA TEGEVUS.....	12
3 VÄLJAANNETE OSAKOND.....	14
3.1 Teavikute taaskasutuse korraldamine	15
3.1.1 Teavikute vastuvõtmine vahetuskogusse.....	15
3.1.2 Teavikute vahendamine	15
3.2 Võõrkeelsete trükiste säilitamine ja lugejateenindus	17
3.2.1 Hoiukogu koostis	17
3.2.2 Lugejateenindus	18
4 EHR FINANTS- JA MAJANDUSTEGEVUS.....	19
5 EHR TEGEVUSKAVA 2021. AASTAKS	20
6 EESTI PIMEDATE RAAMATUKOGU 2020. AASTA TEGEVUSARUANNE	21
EESSÕNA.....	21
6.1 Organisatsioon ja juhtimine.....	22
6.1.1 Struktuur	22
6.2 Kogud	24
6.2.1 Toodang	24
6.2.2 Annetused	25
6.2.3 Raamatuvahetus	25
6.2.4 Välisriikide raamatukogudele annetatud heliraamatute arv	25
6.2.5 Välisriikide raamatukogudelt saadud heliraamatute arv	25
6.3 Lugejateenindus	26
6.4 Helikandjatel teavikute valmistamine.....	27
6.5 Punktkirjas teavikute ja taktilsete materjalide valmistamine.....	28
6.6 Juurdepääs elektroonilisele teabele	28
6.7 Veebiraamatukogu.....	29
6.8 Finants- ja majandustegevus	29
6.9 Tegevuskava 2021. aastaks.....	29
6.10 Statistika 2005-2020	30

EESSÕNA

Aasta 2020 covid-19 paine all oli sarnaselt maailmale eriline ka Eesti Hoiuraamatukogule ning selle osakonnale Eesti Pimedate Raamatukogule. Ent kuna erinevalt teistest raamatukogudest ei ole EHR-i põhitegevuseks lugejateenindus ning EPR-i lugejateenindus toimib juba ammu enamjaolt posti teel või Veebiraamatukogu kaudu, ei pidanud EHR ja EPR oma teenuste osutamise viisi oluliselt muutma. Nakatumise tippaegadel ehk tegelikult peaaegu kogu 2020. aasta 13. märtsist alates oleme jätkanud kõikide seniste teenuste osutamist, kontaktivabalt ja ainult eelneva kokkuleppe alusel. Suletud oli EHR maja külastajatele ainult eriolukorra alguses 2020. aasta märtsis.

Aasta 2020 oli eriline kõikide jaoks. Kuigi eriolukord ja viiruskriis mõjutasid EHR-i tegevust ja teenuseid ilmselt siiski vähem kui rahvaraamatukogusid või muidu kultuuriasutusi (EHR ei pidanud kordagi ühtegi teenust täielikult katkestama), mõjutas ümberringi toimuv meie tegevust ometigi. Kui aasta sees tundus, et kodusesse vangistatud inimesed püüavad leida kodust tegevust, koristavad ja renoveerivad ning selle tegevuse käigus üleliigseks osutunud raamatud tuuakse Hoiuraamatukokku, siis numbriliselt meile ära antud teavikute kogus hoopis vähenes. Vahetuskogusse võeti 2020. aastal taaskasutuseks vastu 212 019 teavikut (aastal 2019 oli see number 267 734), millest 90% moodustasid raamatud (191 259 eks). Taaskasutuseks raamatukogudes ja teistes asutustes anti 2020. aastal sihtrühmadele üle 69 515 teavikut (2019 - 97 984), millest 89% moodustasid raamatud (61 747 eks). Jäätmekäitlusesse edastati 2019. aastal 221970 teavikut, aastal 2020 aga umbes 9404 teavikut vähem, ehk 212 566. 2020 oli väga omanäoline aasta, mistõttu ei julge neis numbrites näha veel trendi või tendentsi.

Suur osa näitlejaid jäid teatrite sulgemise tõttu ootamatult tööta, või vähenes nende töökoormus oluliselt. Mistõttu vastati elavalt Eesti Näitlejate Liidu kaudu edastatud Eesti Pimedate Raamatukogu üleskutsele tulla sisse lugema uusi heliraamatuid nägemis- ja lugemispuudega inimestele. EPR lugejatega liitus 2020.a. 22 uut kutselist lugejat.

Aasta keskel toimus Eesti Hoiuraamatukogus struktuurimuudatus, mille käigus ühendati hoiuosakond ja vahetusosakond väljaannete osakonnaks. Põhjuseks vajadus töö ümber korraldada, kuna hoiuosakonna töömaht väheneb, samal ajal, kui töö hulk vahetusosakonnas kasvab. Mõned senised ametikohad muutusid ebavajalikeks (osa neist olid kaotanud aktuaalsuse tegelikult juba mõnda aega tagasi), samas tekkis vajadus teistmoodi ning ka täiesti uute tööülesannete täitjate järele. Struktuurimuudatusega seoses koondati 5 töötajat, uutele ametikohtadele värvati 4 töötajat.

Koroonaviirus õpetas meile kõigile, et osaline kaugtöö võib olla tulemuslik ja motiveeriv. Kõikidele EHR töötajatele loodi kaugtöö võimalused.

Aasta oli kantud Kultuuriministeeriumi mõttest liita Eesti Hoiuraamatukogu Eesti Rahvusraamatukoguga, ühendades teenused. Ühendamine oli ka uue direktori konkursitingimustes, seetõttu oleme püüdnud ühendamise põhjustest ja loogikast aru saada. Alustati EHR uue arengukava koostamist. (Viimane arengukava, mille uus juhtkond leidis üle antud dokumentidest, käis aastate 2011 – 2015 kohta.) Uues arengukavas keskendutakse süvitsi ka ühinemisele RR-ga. Aasta jooksul sai selgeks, et plaani kohaselt kolib EPR osakond (pärast Rahvusraamatukogu renoveerimist, seega

mitte enne, kui aastal 2025) Rahvusraamatukogu hoonesse, praeguselt 226 ruutmeetritl 75-le. Eesti Hoiuraamatukogu osa kolib pärast Pärandihoidla valmimist Pärandihoidla Tallinna kompleksi. EHR kaasatakse Pärandihoidla projekteerimise ja ehitamise protsessi, et ehitatavad ruumid vastaksid EHR vajadustele. EHR ühendamine Rahvusraamatukoguga juriidilises mõttes toimub praeguse teadmise kohaselt pärast Rahvaraamatukogude seaduse muudatuste jõustumist, kuid kuni Pärandihoidla valmimiseni jääb EHR füüsiliselt oma praegusesse asukohta.

2020 oli uuendusrohke ka EHR amortiseeruvale majale. I korrusel kolis välja Riigi Kinnisvara Aktsiaseltsi rentnik AS Merc. Koostöös Kultuuriministeeriumi varahaldusosakonna ning RKAS-iga leiti võimalus need mugavas asukohas asuvad esindusruumid renoveerida ja vastloodud väljaannete osakonna kasutusse anda. Aasta lõpuks saidki ruumid renoveeritud, nende sisustamine raamatute vastuvõtu- ning sorteerimiskeskusena veel käib. Ühtlasi paigaldas RKAS aastatepikku oodatud varikatuse ühe raamatute vastuvõtu sissepääsu kohale. Uue vastu vahetati välja vana ja amortiseerunud lift. V korruse hoidlad vabastati perioodika väljaannetest ning anti koos kahe samuti siiani AS Merceti käsutuses olnud I korruse tööruumi ning ühe EPR kasutuses olnud töökabinetiga üle Vabaõhumuuseumi käsutusse.

Alustati Eesti Hoiuraamatukogu ja Eesti Pimedate Raamatukogu tegevust tutvustava teavituskampaaniaga, millele paraku tõmbas pidurit koroonaviiruse levik. Siiski õnnestus EHR-il osaleda oma reklaamtelgiga Kadrioru Kirjandustänav festivalil, kus jagati Eesti Pimedate Liidu heaks tehtava annetuse vastu festivali fookuses olnud kirjanike teoseid ja elulugusid. Raamatute ülejääk annetati Koidula tänava lugemisnurgale. Festivalil teavitati huvilisi EHR ja EPR tegevustest, EHR initsiatiivil toimus vestlusring „Kuhu lähevad surmale määratud raamatud?“, huvilistele õpetati punktikirja tähestikku. See oli esimene pääsuke rohe- ning ringmajandusele keskenduvast missioonikampaaniast, kus EHR oma töö spetsiifikast lähtuvalt keskendub raamatute taaskasutamise ja utiliseerimise temadele.

2020. aastal toimus ka teatav murrang EHR töötajate motiveerituses. Aasta alguses igapäevaselt kõlanud laused „seda pole kunagi varem nii tehtud“, „seda on alati nii tehtud“ ja „see pole minu töö“ olid suveks sõnavarast kadunud. Juhtmõtteks on, et raamatukogutöö ja töö Eesti Hoiuraamatukogus on meie kõigi ühine töö ning olemasolu mõte. Selle kinnituseks on uutes tööreeglites punkt, et kõik EHR töötajad töötavad hoidlates vähemalt viis tundi nädalas. Aasta lõpus läbi viidud arenguvestluses tunnistasid mitu töötajat, et näevad oma töös uut motivatsiooni. Parandatud on töötajate töötingimusi võimaldades neile osalist kaugtööd, EHR töötajatel on võimalus kasutada Sport ID-d ning tasuta massaaži.

Eesti Pimedate Raamatukogu

Raamatukogul oli 2020. aasta lõpul 960 lugejat (Eestis, Kanadas, Suurbritannias, Lätis, Saksamaal, Soomes, USA-s, Rootsis). Lugejate arv kasvas aasta jooksul 58 inimese võrra.

2020. aastal laenutati teavikuid vahetult raamatukogust ja posti teel. Postikulud tasus raamatukogu.

Laenutuses oli 2020. aasta lõpul 5722 nimetust heliraamatuid, 951 nimetust punktkirjas raamatuid, 105 puuteraamatut, 118 e-raamatut ja 75 filmi.

Laenutusi raamatukogus kohapeal ja posti teel oli 15947. Külastusi raamatukogus ja Tondi laenutuspunktis oli kokku 124. Võrreldes 2019. aastaga on EPR lugejate hulk kasvanud 58 võrra, raamatukogu küllastamiste arv jäänud samaks, kuid pisut langenud on laenutuste koguarv (36 laenutuse võrra).

Järjest enam kasutatakse Veebiraamatukogu, mille kaudu saavad raamatukogu lugejad heliraamatuid, -ajalehti ja -ajakirju ning elektroonilisi teavikuid alla laadida või voogedastusena kasutada. 2020. aasta lõpul oli Veebiraamatukogus 536 kasutajat ja 5155 teavikut, mis on 78 lugeja ja 398 teaviku võrra rohkem, kui 2019. aastal.

2020. aastal valmistati Eesti Pimedate Raamatukogus 173 (2019 oli vastav number 141) nimetust eesti- ja 15 (2019 - 19) nimetust venekeelseid heliraamatuid. Jätkati vanade ja väärtuslike magnetofonilintidel heliraamatute digiteerimist ning restaureerimist. Aasta jooksul digiteeriti ja restaureeriti ning tehti lugejatele kättesaadavaks 7 eesti- ja venekeelset heliraamatut. Aastal 2019 oli sama number 62.

Eesti Pimedate Raamatukogus varasematel aastatel välja antud 57 nimetust eestikeelseid heliraamatuid tehti mp3 vormingust ümber DAISY vormingusse.

Punktkirjas trükiseid (raamatuid, ajakirju) anti välja 20 nimetust. Neid trükiti nii lastele kui täiskasvanutele. Punktkirjas materjale valmistati ka tellimustööna teistele asutustele.

Lisaks oma toodangule täienes kogu tänu annetustele. Meile annetati 156 nimetust erinevat laadi teavikuid.

1 ORGANISATSIOON JA JUHTIMINE

1.1 STRUKTUUR

Vastavalt Kultuuriministri 1. juuni 2010 määruse nr 3 „Eesti Hoiuraamatukogu põhimääruse“ muutmise määrusele nr 23 16. septembrist 2020 kinnitati Eesti Hoiuraamatukogu koosseis:

I Administratsioon

1. Direktor	1
2. Peavarahoidja	1
3. Haldusjuht	1
4. Juhiabi	1
	4

II Väljaannete osakond

5. Osakonnajuhataja	1
6. Hoiukogu peaspetsialist	1

7. Vahetuskogu peaspetsialist	1
8. Süsteemihaldur	1
9. Infotöötaja	0,5
	4,5

III Osakond Eesti Pimedate Raamatukogu

10. Osakonnajuhataja	1
11. Infotöötaja	2,5
12. Teabejuht	0,75
13. Helindaja	1
14. Paljundusoperaator	1
15. Punktkirja toimetaja	0,5
16. Tekstitöötaja	1
	7,75
KOKKU	16,25

31.12.2020 seisuga oli Eesti Hoiuraamatukogus 16,25 ametikohta (2019 – 16,75 ametikohta). Kõrgharidusega töötajaid on 10, neist raamatukogundusliku kõrgharidusega 7.

Seoses struktuurimuudatusega 1.oktoobril 2020 kaotati 5 ametikohta:

- 1) autojuht-haldustöötaja koormusega 0,5 (ametikoht kaotati juba jaanuaris);
- 2) vahetusosakonna juhataja 1,0;
- 3) 2 vanemraamatukoguhoidjat 2,0;
- 4) kantseleijuhataja 1,0.

Osale töötajatest (kantselei juhataja, vahetusosakonna juhataja) pakuti teist ametikohta sarnaste tööülesannetega ja samadel tingimustel, millest nad keeldusid.

Uutele ametikohtadele värvati 4 töötajat:

- 1) haldusjuht;
- 2) juhiabi (avalik konkurss CV-online'i vahendusel; kandideeris 87 soovijat);
- 3) väljaannete osakonna juhataja (avalik konkurss CV-online'i vahendusel; kandideeris 23 soovijat);
- 4) vahetuskogu peaspetsialist.

Pärast juhiabi tööleasumist uuendati töökorrareeglid. Sisseostetava teenusena hakati aasta lõpus kasutama töökaitse spetsialisti teenust, valiti uus töökaitsevolinik ning määrati ametisse uus esmaabiandja.

1.2 NÕUKOGU

Vastavalt Eesti Hoiuraamatukogu põhimäärusele nõustab raamatukogu tegevust põhimõttelistes küsimustes Nõukogu.

Nõukogu koosolekust 13. veebruaril 2020 võttis veel osa eelmine koosseis, mis oli kinnitatud Kultuuriministri 18.04.2016 käskkirjaga nr 73 „Eesti Hoiuraamatukogu nõukogu koosseisu kinnitamine“. Sellesse koosseisu kuulusid:

Kaja Hõimoja	Harju Maakonnaraamatukogu
Kertu Uri	Tartu Ülikooli Raamatukogu
Siret Mikumets	Tallinna Tehnikaülikooli (Taltech) raamatukogu
Ülle Talihärm	Eesti Kultuuriministeerium
Kaie Holm	Tallinna Keskraamatukogu
Kaire Lass	Eesti rahvusraamatukogu

Nõukogu koosseisust 13. veebruari 2020. a võtsid osa kõik nõukogu liikmed.

Istungile olid kutsutud:

Gerda Kulli-Kordemets	Eesti Hoiuraamatukogu direktor
Kalju Tammaru	Eesti Hoiuraamatukogu peavarahoidja
Eve Lipand	Eesti Hoiuraamatukogu vahetusosakonna juhataja
Marja Kivihall	Eesti Pimedate Raamatukogu osakonna juhataja
Küllil Gailit	Eesti Hoiuraamatukogu hoiuosakonna juhataja

Päevakorras:

Eesti Hoiuraamatukogu uue direktori Gerda Kulli-Kordemetsa ülevaade esimesest töökuust, raamatukogu planeeritavast ühinemisest Eesti Rahvusraamatukoguga ja kavandatud tegevustest.

Tulenevalt seadusest ning eesmärgiga laiendada koostööd teiste asutustega kõigis EHR tegevusvaldkondades, tegi alates 13. jaanuarist 2020 EHR juhtinud uus direktor ettepaneku nimetada nõukogu ümber nõukojaks ning kutsus kokku uue laiemapõhjalise ja suuremaarvulise nõukoja.

Kultuuriministri käskkirjaga 17.11.2020 nr 173 kinnitati Eesti Hoiuraamatukogu nõukogu uus koosseis:

Anna Allsaar	- Tallinna Ülikooli Akadeemilise Raamatukogu personali-, finants- ja kogude juht
Krista Aru	- Tartu Ülikooli raamatukogu direktor
Kaie Holm	- Tallinna Keskraamatukogu direktor
Kaja Hõimoja	- Harju Maakonnaraamatukogu teenindusosakonna juhataja
Tõnn Lamp	- Eesti Näitlejate Liidu esimees
Kaire Lass	- Eesti Rahvusraamatukogu peavarahoidja
Siret Mikumets	- TalTechi raamatukogu avakogude peaspetsialist
Viljar Pohhomov	- Eesti Rahva Muuseumi arendusdirektor
Jakob Rosin	- MTÜ Eesti Pimedate Liidu esimees

Mirjam Rääbis	- Muinsuskaitseameti muuseumide ja kunstipärandi osakonna muuseumivaldkonna juht
Triin Soone	- Eesti Lastekirjanduse Keskuse direktor
Ülle Talihärm	- Kultuuriministeeriumi kultuuriväärtuste osakonna Raamatukogunõunik
Kaidi Urmet	- Eesti Kirjastuste Liidu tegevjuht

EHR nõukogu koosolekust 13. augustil 2020 võtsid osa nõukogu liikmed: Anna Allsaar (volituse alusel asendaja Kalju Tammaru), Krista Aru, Kaie Holm, Kaja Hõimoja, Tõnn Lamp, Kaie Lass, Siret Mikumets, Viljar Pohhomov, Jakob Rosin, Ülle Talihärm

Puudus Mirjam Rääbis

Kutsuti Eesti Hoiuraamatukogu direktor Gerda Kulli-Kordemets

Päevakorras oli neli punkti:

- 1) Nõukogu esimehe ja asetäitja valimine.
- 2) Eesti Hoiuraamatukogu (edaspidi EHR) nõukogu koosseisu muudatusettepanekust.
- 3) EHR struktuurimuudatuse kinnitamine.
- 4) Ülevaade EHR poole aasta tegemistest ja lähiaja plaanidest.

EHR nõukogu esimeheks valiti Triin Soone ja asetäitjaks Tõnn Lamp.

EHR direktor Gerda Kulli-Kordemets tutvustas struktuurimuudatuse kava ja selgitas selle vajaduse põhjuseid. Kinnitati EHR struktuurimuudatus.

Gerda Kulli-Kordemets informeeris nõukogu sellest, et pärast struktuurimuudatuse jõustumist asutakse EHR uue arengukava väljatöötamisele, mille esimest versiooni tutvustatakse nõukogu järgmisel koosolekul. Arengukava koostamisel on kavas kasutada välisekspertide abi.

Kultuuriministeeriumi raamatukogunduse nõunik Ülle Talihärm vastas päringule Eesti Hoiuraamatukogu liitmise kohta Eesti Rahvusraamatukoguga. Uut informatsiooni ega täpsemat liitmisprotsessi kirjeldust ega ajakava ministeeriumil hetkel veel ei ole. Ajakava täpsustatakse 2020. aasta sügisel, 2021. aasta tööplaani tegemise käigus.

1.3 TÖÖALANE KOOLITUS JA OSAVÕTT ERIALA-ORGANISATSIOONIDE TÖÖST

Seoses covid-19 levikuga jäid arusaadavatel põhjustel ära mõned 2020. aastasse plaanitud koolitused, ent erialaorganisatsioonid jätkasid tavapärase tegevusega.

8. - 9.09. korraldati EHR uue arengukava koostamiseks strateegiapäevad Manija saarel, kuhu oli kutsutud kogu EHR kollektiiv. Osa võtsid umbes pooled EHR töötajatest, lisaks nõukogu liikmed Triin Soone ja Viljar Pohhomov ning arengukava koostajana kaasatud välisekspert Ragnar Siil.

Direktor Gerda Kulli-Kordemets

Koolitus:

- 18.02. RMIT Infoturbeseminar Kultuuriministeriumis
- 05.-08.10. Raamatukoguhoidja kutsekoolituse 1. moodul
- 03.11. Kultuuriministeriumi „Teabehalduse infopäev“

Osavõtt erialaorganisatsioonide tööst ja osalemine üritustel:

- Kuulub Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingusse
- 28.02. ERÜ aastakoosolek
- 27.02. Mäluasutuste Suveseminar Vihulas

Peavarahoidja Kalju Tammaru

Osavõtt erialaorganisatsioonide tööst ja osalemine üritustel:

- Kuulub Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingusse.
- 07.01. Vabadussõja ühisloome avaüritus Riigiarhiivis
- 16.01. Jaan Krossi 100. juubeli näituse avamine
- 17.01. Raamatu „Reformatsioon – tõlked ja tõlgendused“ esitlus Rahvusraamatukogus
- 06.02. Seminar „Tartu rahu kultuurimõjud“ Rahvusraamatukogus
- Näituse „Oma riik, oma seadus“ avamine
- 20.02. Säilituseminar „Kui säilitada, siis säilib“ Rahvusraamatukogus, moderaator
- 28.02. Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu aastakoosolek
- 02.03. Rahvusarhiiv 100 üritus Rahvusarhiivis
- 30.09. Teadus- ja erialaraamatukogude päev Eesti Kirjandusmuuseumi Arhiivraamatukogus
- 13.10. Oskuskeelepäeva juhatamine Rahvusraamatukogus

Juhiabi Marika Pabstel

- 05.-08.10. Raamatukoguhoidja kutsekoolituse 1. moodul
- 16.09.-28.10. Kodulehe koolituse e-kursus
- 27.10. Heli Raidve loeng „Olulisemad muudatused tööõiguses aastal 2020“
- 3.11. Kultuuriministeriumi „Teabehalduse infopäev“
- 3.11. Veebiseminar „Teabehalduskorra ja dokumentide liigituskeemi koostamine ning ajakohastamine“
- 12.11. Veebiseminar „Nakkushaigused töösuhetes: poolte õigused ja kohustused ning seonduvad kulud töökorralduses“
- 25.11. Videokoolitus „Dokumendihalduse õiguskeskkonna muudatused“

Väljaannete osakond

- Külli Gailit – Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu ja ELNET Konsortsiumi kataloogimise ja märksõnastamise töörühma liige;
- Sünne Kold – ELNET Konsortsiumi haldurite kogu liige;
- Eve Lipand, Silva Paluvits, Kai Lugus – osalesid 5. septembril IV Kirjandustäna festivalil;
- Eve Lipand – osales 30. septembril 2020 XIII teadus- ja erialaraamatukogu päeval Eesti Kirjandusmuuseumis;
- Külli Gailit, Sünne Kold, Silva Paluvits, Kai Lugus – osalesid 8 -9. oktoobril raamatukogu strateegiapäeval Manilaiul.

Eesti Pimedate Raamatukogu

- Osakonnajuhataja Marja Kivihall on Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu liige ja Rahvusvahelise Raamatukoguühingute ja -asutuste Liidu trükitud teksti lugemist takistava puudega inimestele teenust pakkuvate raamatukogude sektsiooni (IFLA Libraries Serving Persons with Print Disabilities Section) Eesti Pimedate Raamatukogu poolne kontaktisik.
- Osakonnajuhataja Marja Kivihall osales 28. veebruaril Eesti Rahvusraamatukogus Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu aasta- ja kõnekoosolekul „Digikultuur ja lugemine“.
- Eesti Pimedate Raamatukogu töötajad osalesid ja tutvustasid raamatukogu mitmesugustel üritustel ning nõustasid teisi asutusi ligipääsetavuse küsimustes.

Teabejuht Priit Kasepalu:

- 15. jaanuaril Tartus kohtumine Lõuna-Eesti Pimedate Ühingu liikmetega
- 23. ja 24. jaanuaril Jüri Gümnaasiumis
- 3. septembril Tallinna Puuetega Inimeste Koja infopäeval „Toetades iseseisvust“

Osakonnajuhataja Marja Kivihall:

- 15. jaanuaril Tartus kohtumine Lõuna-Eesti Pimedate Ühingu liikmetega

1.4 RAAMATUKOGU TUTVUSTAMINE JA KOOSTÖÖ TEISTE ASUTUSTEGA

2020. aasta esimeses pooles valmisid Eesti Hoiuraamatukogu ja Eesti Pimedate Raamatukogu ajakohastatud infoga uued reklaamtrükised: voldikud, järjehoidjad, dokumendikaaned ja pliiatsid, millele aasta lõpus lisandusid ka Eesti Hoiuraamatukogu reklaamkruusid.

EHR-il on jätkuvalt tihe koostöö Eesti muuseumide ning teiste mäluasutustega, ning loomulikult kõikide teiste rahva-, kooli-, maakonna-, linna- ja teadusraamatukogudega.

Seoses raamatukoguteenuse ümberkorraldamisega vanglasüsteemis astus uude etappi EHR koostöö vanglatega. 2.03.2020 toimus Justiitsministeeriumi ja vanglاراamatukogude esindajate kohtumine EHR majas, pärast mida käivitus hoogne koostöö vanglاراamatukogude kogude täiendamiseks. Võrreldes 2019. aastaga kasvas vangla- ja kaitsevääraamatukogudele saadetud teavikute hulk rohkem kui poole võrra – 3041 eksemplarilt 6256-ni.

5.09.2020 osales Eesti Hoiuraamatukogu esmakordselt Kadrioru Kirjandustänavi Festivalil. EHR telgis jagati festivali fookuses olnud kirjanike teoseid ning elulooraamatuid vabatahtliku annetuse vastu. Annetusi Eesti Pimedate Liidule koguti summas 246,75 eurot.

Koostöö Eesti Näitlejate Liiduga. Seoses koroonaviiruse puhangutega vähenes näitlejate tööhulk. EHR tegi Eesti Näitlejate Liidu kodulehel üleskutse laiendamaks nägemis- või muu lugemispuudega inimestele heliraamatute sisselugejate hulka. Üleskutsele vastas 36 näitlejat, kellest 13 alustas raamatute sisselugemist.

Koostöö maakonnaraamatukogudega – EHR soovib hakata korraldama maakonnaraamatukogude juures teabepäevi tutvustamiseks EHR tegevust, koguda elanikkonnalt kokku neil üle jäänud raamatuid ning ühtlasi jagada teavet raamatute taaskasutuse ning utiliseerimise kohta.

EHR alustas läbirääkimisi koostööks Justiitsministeeriumiga ja Töötukassaga kaasamiseks väljaannete osakonna töösse Tallinna Vangla üldkasuliku töö tegijaid ning Töötukassa vabatahtlikke.

EHR alustas koostööd kirjastustega heliraamatute tootmise turu korrastamise eesmärgil.

1.5 INFOTEHNOLOOGIA ÜLEVAADE

Vastavalt Kultuuriministeeriumi, Eesti Hoiuraamatukogu ja Rahandusministeeriumi Infotehnoloogiakeskuse vahel sõlmitud teenusleppetele nr 1.1-4/013 on Eesti Hoiuraamatukogul 2020.a. infotehnoloogilised kulud summas 19 143,38 eurot, sh võrguhaldusega seotud kulud 998,88 eurot, printimisteenus 625 eurot, riistvara, tarvikute ja tarkvaraga seotud kulud 17 079,50 eurot ning infoturbeteenus 440 eurot.

Eesti Raamatukoguvõrgu Konsortsiumi ELNET infosüsteemi ESTER osalustasu 2020.a. oli 1150 eurot ja ELNET E-varamu portaali teenustasu 347 eurot.

Eesti Hoiuraamatukogu ja Trumpit Services OÜ vahel sõlmitud lepingute nr ITH1807 05.07.2018 ja ITH1807 05.07.2018 järgi on Trumpit Services OÜ ülesandeks on EHR halduses olevate serverite riistvara ja paljundusroboti Microtech hooldus- ja haldustööd ning veebiserveri Veebiraamatukogu riistvara hooldus- ja haldustööd ja heliraamatute allalaadimise keskkonna haldamine, samuti kodulehtede hoiuraamatukogu.ee ja epr.ee igakuised hooldustööd. Trumpit Services OÜ osutas Eesti Hoiuraamatukogule

aruandeaastal teenuseid 13 167 euro ning Trumpit Solutions OÜ müüs IT riistvara ja tarvikuid 13 114 euro ulatuses.

2020. aastal tellis EHR väliseksperdilt (Tauno Vürmer, Netix OÜ) IT-auditi, mis tõi välja rea puudusi. Ajal, mil RMIT võttis üle osa EHR teenuseid (töökohateenus), jäi osa teenuseid siiski Trumpit Services OÜ hallata. Kahe IT-teenuse pakkuja tõttu on EHR IT-lahendustes halle alapid, mille eest keegi ei vastuta. Eriline murekoht on Eesti Pimedate Raamatukogu Veebiraamatukogu varundamata serverid. Otsime lahendusi serverite kiireks varundamiseks ning nende kolimiseks tulevikus Rahvusraamatukogu serveritesse. Audit ning sellele järgnenud kõigi osapoolte osavõtul toimunud arutelude käigus selgus tõsiasi, et EHR IT-teenused on juba aastaid alarahastatud ja seda lausa mitmekordselt.

2 PEAVARAHOIDJA TEGEVUS

EHR peavarahoidja **Kalju Tammaru** kommentaar:

Aasta 2020 pidanuks Eesti Hoiuraamatukogule olema üsna tavaline ja harjumuspärane. Muutus ülesannetes ja tegevuses ei olnud kavas ja seni toimunud rutiin oleks võinud jätkuda, kui poleks olnud mõningaid oluliselt asutuse elu muutvaid tegureid, mõnda ettenähtavat ja mõnda ootamatut.

2019. a. novembris lahkus töölt senine direktor Vaiko Sepper. Jaanuari keskel 2020 asus tööle uus, konkursiga tööle võetud direktor Gerda Kulli-Kordemets. Senini saladuseks jäänud, kelle poolt väljaöeldud, ja Kultuuriministeeriumi poolt survestatud idee Hoiuraamatukogu liitmisest Eesti Rahvusraamatukoguga sai kinnitust uue direktori valimisel. Tugevalt mõjutas meie tööd ka alanud koroonarünne.

Seoses esimesena mainituga tuli peavarahoidjal eriti aasta alguses rohkem tegeleda asjaajamiste, seletamiste, näitamiste, arutamistega. Seda lisatööd jagus ka ülejäänud aasta peale, sest struktuurimuutustega koos toimusid olulised muutused töötajate hulgas, senine vahetusosakond koondati täies koosseisus ja aasta viimases veerandis võeti tööle uued inimesed. Teatud ebakindlus (või vastupidi kindlus) eesolevatest muutustest segas mõnede inimeste tööritmi ja suure osa ajast tuli ka peavarahoidjal tegelda vahetusosakonnas trükiste vastuvõtmise, sorteerimise, makuleerimise ja hoidlatesse paigutamise. Kord nädalas aitas seda tööd teha ka üks vabatahtlik ja kolleegid hoiuosakonnast ja juhtkonnast, nii et suuri paigutamata raamatute hulki ei tekkinud.

Seoses eriolukorraga vähenes märkimisväärselt raamatukoguhoidjate võimalus ise EHR-i kohale tulla, enamus vahendatud trükistest tuli töötajail välja otsida tellimuslehtede põhjal.

Raamatute vastuvõtmisel toimusid juba varasemast tuttavad trendid. Suure osa moodustavad eraisikute toodud trükised, jätkuvalt saame kirjastustelt nende müümata raamatute jääke ja raamatukogudest neile mittevajalikke teavikuid. Suhteliselt palju raamatuid toob Rahvusraamatukogu, kus valmistatakse hoone tühjaskolimiseks seoses kavandatud remondiga. Aasta jooksul jõudsid EHR-i ka mitme tuntud kultuuritegelase

mahukad pärandraamatukogud sadades kastides ja paljudel euroalustel. Viimastega seoses on antud valdkonna raamatukogudele võimalus kogu enne sorteerimist ja laiali jagamist üle vaadata.

Seoses tegevuse lõpetamisega toodi EHR-i Euroülikooli raamatukogu jäägid. Kõrvuti suures eksemplaarsuses mittevajalike õppematerjalidega tuli sealt ka palju suhteliselt uuemat nii eesti- kui võõrkeelset trükist. Jätkuvalt toovad EHR-i oma mittevajalikke trükiseid ministriumid ja riigiasutused, näiteks Kultuuriministeerium, Välisministeerium, Riigikantselei ja Riigikogu kantselei, Patendiamet, Kaitsepolitsei amet jt. Üheksa euro-alusetäit ajalehti valdavalt aastatest 1918-1944 andis üle Riigiarhiiv, ajalehed leidsid uue kodu Tartu Ülikooli raamatukogus, mõned ka Kirjandusmuuseumi Arhiivraamatukogus.

Tihe on koostöö muuseumite ja nende raamatukogudega. Üle tuhande muinasjuturaamatu sai Eesti Rahva Muuseum oma muinasjutunäitusele, raamatuid on toonud Arhitektuurimuuseum, Viljandi muuseum, Pärnu muuseum. Vajalikke väljaandeid on saanud Ajaloomuuseum, Tarbekunsti ja disainimuuseum. Jooksvalt on pandud profiilile vastavaid trükiseid kõrvale Raudtee- ja Sidemuuseumile ja Iloni Imedemaale (mõlemad Läänemaa Muuseum), A. Laikmaa toa loomisega seoses komplekteeris peavarahoidja trükised Vene Muuseumile (Tallinna Linnamuuseum). Suure hulga teemakohaseid raamatuid sai taasavatud Kalevipoja Muuseum, raamatuid on saadetud ka Pokumaale (kõik Edgar Valteriga seotu), Tallinna Kirjanduskeskusele, Tallinna Teeninduskoolile jne.

Jätkatakse trükiste leidumuse kontrollimist ESTER andmebaasis, eriti palju trükiseid on saadetud Kirjandusmuuseumi Arhiivraamatukogule, täiendust on saanud ka Rahvusraamatukogu, Tartu Ülikooli Raamatukogu jt. Raamatukogudele pakume eelkõige neil puuduvaid Eestis ilmunud trükiseid, Estonicat ja Balticat, aga ka nende valdkondadesse kuuluvaid ja Eestis puuduvaid trükiseid.

Peavarahoidja komplekteeris kõik meil olemas olnud Jaan Krossi väljaanded Läti Rahvusraamatukogus toimunud juubelinäituse jaoks. Vahendasime Jaan Krossi väljaandeid ka Eestis toimunud juubeliüritustele, s.h. juubelinäitusele Rahvusraamatukogus. Tõnu Karu vahendusel läks väike kogus raamatuid ka eestlastele Ülem-Suetukki.

Tulevikku kavandades oleme pidanud oluliseks suhete tihendamist kõigi keskraamatukogudega ja nende kaudu ka kogu rahvaraamatukogude võrguga. Oleme EHR-is veendunud, et suudame neile pakkuda senisest rohkemgi abi. Uus väljaannete osakond on juba loonud tihedamad kontaktid kooliraamatukogudega ERÜ kooliraamatukogude sektsiooni vahendusel.

Oleme saanud Eesti Hoiuraamatukogu maja näidata mitmetele külalistele, nende hulgas kolmele kolleegile Läti Rahvusraamatukogust eesotsas tegevdirektor Dzintra Mukanega. Nende huviks oli kõik EHR tegevusega seonduv, kuna sellist asutust Lätis ei ole. Traditsiooniliselt tutvusid EHR-i tööga ka Eesti Rahvusraamatukogu kutsekoolituse uue grupi õppurid, kelle hulka kuulub ka kaks meie maja kolleegi.

Aasta tõi ka puhtpraktilise töökorralduse seisukohalt muutusi, kavandati uute ruumide kasutuselevõttu I korrusel trükiste vastuvõtuks, peavarahoidja alustas V korrusel

perioodika hoidla tühjendamist. Hoidla läheb kokkuleppel Kultuuriministeeriumi ja Riigi Kinnisvaraga AS-ga Vabaõhumuuseumi hoidlaks. Sellega oleme hoone V korruse tervikuna oma EHR-i ära andnud.

Aasta 2020 osutus keerukamaks, kui paljud eelmised, rohkem tuli mõelda ja ühiselt parimaid lahendusi otsida. Seda tingis ka tõsisem tööle hakkamine raamatukogu arengukavaga. Vaatamata liitmiskavadele, mis jäid kogu aasta jooksul väga umbmäärasteks, oleme läbi mõtlemas ja sõnastamas oma eesmärke ja tegevusi järgnevatel aastateks.

Seoses töö normaliseerumisega vahetus- ja säilituskogus jääb peavarahoidjal 2021. aastal rohkem aega oma seniste ülesannete täitmiseks, eriti venekeelse fondi korrastamiseks ja puhastamiseks, samuti tööks teiste seni katteta valdkondadega (muud võõrkeeled, vanem trükis, ametkondlik trükis). Lõpetamisel on V korruse hoidla tühjendamine, millest osaliselt säilitame eestikeelsete ajalehtede komplekti.

3 VÄLJAANNETE OSAKOND

Sihtrühmade paremaks teenindamiseks ja töö optimeerimiseks, loodi alates 1. oktoobrist väljaannete osakond senise hoiuosakonna ja vahetusosakonna baasil. Eelmisest koosseisust jätkasid 2 hoiuosakonna töötajat. Uude ühendatud osakonda võeti tööle osakonnajuhataja ja vahetuskogu peaspetsialist. 0,5-koormusega liitus uue osakonna koosseisu Pimedate Raamatukogu osakonna infotöötaja. Nimetatud struktuurimuudatused võimaldasid tõhustada tööd vahetuskoguga aasta viimases kvartalis, kaasates kõiki osakonna töötajaid vahetuskogu korrastamises ja teavikute taaskasutuse korraldamisel.

Alates märtsist aruandeaasta lõpuni mõjutasid tugevalt osakonna töökorraldust ja sihtrühmade teenindamist COVID-19 viirusest tingitud piirangud ja erinõuded.

Nakatamise kõrgperioodidel (märtsist maini ja seejärel taas alates septembrist) võimaldati vahetuskogust kirjandust valima ja hoiukogu kasutama tulla vaid ühekaupa, eelneva kokkuleppe alusel ja kaitsemaski kandes. Vahetuskogusse teavikute vastuvõtmine ja vahendamine toimus samadel tingimustel ja võimalikult kontaktivabalt.

Antud piirangute tõttu vähenes vahetuskogusse vastuvõetud ning taaskasutusse suunatud teavikute arv, samuti lugejate ja külastuste arv. Samas viiekordistus võrreldes 2019. aastaga hoiukogust tellitud elektrooniliste koopiate arv. Seda eelkõige külastuspiirangute tõttu.

Piirangud klienditeeninduses võimaldasid pühendada varasemast enam aega kogude korrastamisele. Aasta viimastel kuudel kasutati vabatahtliku abi hoiukogu ajalehtede puhastamisel tolmust. Korraldati 2 talgupäeva vahetuskogu eestikeelse kirjanduse hoidlas. Ühistööna suurendati riulite mahtu ja korrastati liigilise kirjanduse paigutust. Uuendatud said ilu- ja lastekirjanduse riulimärgised. Perioodika hoidlas algas süsteemne ajakirjade kogu korrastamine. Kõigis vahetuskogu hoidlates tegeleti halvas

seisukorras ja suures eksemplaarsuses teavikute väljavõtmisega ja edastati need jäätmekäitlusesse.

Lisaks tehti põhjalikke ettevalmistusi teavikute vastuvõtu, sorteerimise ja jäätmekäitluse töövoogu ümberkorraldamiseks. Eesmärgiks seati 2021. aasta algul võtta nende esmaste tööloikude täitmiseks kasutusele uued, nõuetele vastavad ruumid. Senised ruumid tühjendati ja kujundati ringi kirjastuste ja teiste asutuste suures koguses ülejääkide kompaktselt hoiustamiseks ja tõhusamaks vahendamiseks.

3.1 TEAVIKUTE TAASKASUTUSE KORRALDAMINE

Koostöö hoogustamiseks sihtrühmadega ja tellimuste efektiivsemaks täitmiseks võeti septembris kasutusele ühtne tabel tellimuste ja pakkumiste vastastikuseks edastamiseks. Samal eesmärgil algutati aasta viimases kvartalis koostöö ERÜ kooliraamatukogude sektiooniga. Oktoobrist alates hakati vahetuskogus puuduva, aga nõutud kirjanduse kohta pidama täitmata tellimuste tabelit. See abivahend võimaldas efektiivsemalt tagantjärele kõigi raamatukogude soove täita. Soovinimekirju saabus aasta jooksul täitmiseks 191. Omalt poolt saadeti maakonna keskraamatukogudele 5 pakkumisenimekirja kirjastustelt ja teistelt asutustelt vastu võetud suures eksemplaarsuses väljaannete kohta.

3.1.1 Teavikute vastuvõtmine vahetuskogusse

Vahetuskogusse võeti 2020. aastal taaskasutuseks vastu 212 019 teavikut (vt tabel 1 lk 17), millest 90% moodustasid raamatud (191 259 eks). Perioodilisi väljaandeid annetati 19 908 eksemplari. Lisaks toodi Hoiuraamatukogule muid teavikuid (noodid, postkaardid, mängud, õppevahendid jms) kokku 852.

75% (160 008 eks) vastuvõetud kirjandusest oli eesti keeles. Kõige aktiivsemad annetajad olid eraisikud. 74% (157 373 eks) vastu võetud teavikutest olid pärit kodustest raamatukogudest. Asutuste arvestuses tõid suuremas koguses trükiseid Rahvusarhiiv, AS Ajakirjade Kirjastus ning Spordikoolituse ja -Teabe SA.

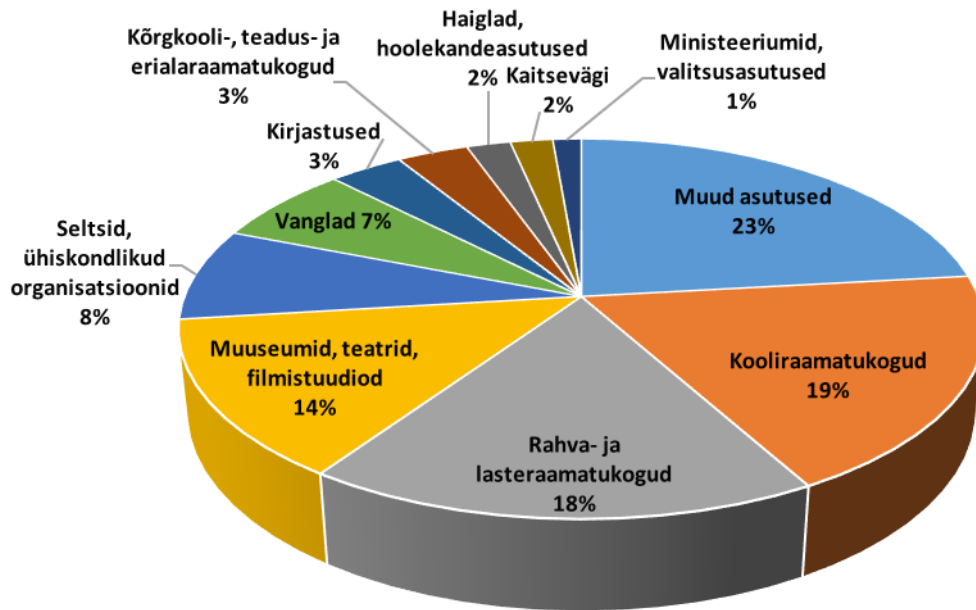
3.1.2 Teavikute vahendamine

Taaskasutuseks raamatukogudes ja teistes asutustes anti 2020. aastal sihtrühmadele üle 69 515 teavikut, millest 89% moodustasid raamatud (61 747 eks). Perioodilisi väljaandeid väljastati 4379 ja muid teavikuid 3389. Kõige enam (76%) sooviti vahetuskogust eestikeelset kirjandust - 52 695 eksemplari.

40% üleantud teavikutest läks eritüüpi raamatukogudele. 27 808 eksemplari läks neile kui peamisele sihtrühmale. Pea võrdsel määral said oma kogudele täiendust kooliraamatukogud (13 209 eks) ning rahva- ja lasteraamatukogud (12 514 eks) (vt joonis 1, lk 16). Teadus- ja erialaraamatukogud leidsid vajaminevat kirjandust kokku 2085 eksemplari.

15 988 ringlusesse antud teavikut läks muude asutuste väikestele raamatukogudele või lugemisnurdade tarbeks. Sel moel toetati lasteaedu, noortekeskusi, kogudusi jt.

Aktiivseteks vahetuskogu külastajateks olid ka muuseumid, teatrid ja filmistuudiod 9732 eksemplariga. Ühiskondlikele organisatsioonidele (külaseltsid, kogukonnakeskused jt) leiti ja jagati ära 5561 eksemplari ning vanglatele 4866 eksemplari. Kirjastustele anti üle 2085 eksemplari. 1390 väljaannet said vahetuskogust nii haiglad kui kaitsevägi. Vähesel määral (695 eks) leidis vahetuskogus vajaminevat ka valitsusasutustele.

Joonis 1. Ringlusesse suunatud teavikute osakaal sihtrühmade järgi

Mittevajalikke või halvas seisukorras teavikuid edastati jäätmekäitlusesse 2020. aastal kokku 212 566. Enamus (89%) makulatuuri suunatud teavikutest olid raamatud-188 142 eks. Liigeses eksemplaarsuses ja halvas seisukorras perioodilisi väljaandeid saadeti jäätmekäitlusesse 24 230 ning muid teavikuid 194 eksemplari.

Kokku suunati 2020. aastal taaskasutusse 282 081 teavikut.

Statistiliste arvutuste tulemusel oli vahetuskogu suurus aasta lõpu seisuga 307 596 arvestusüksust, ehk 8788 laudimeetrit.

Tabel 1. Vahetuskogu 2018 – 2020

Vahetuskogu	2018	2019	2020
Seis 01.01. (eks/ak)	460 279	429 878	377 658
Vastu võetud	259 858	267 734	212 019
Üle antud sihtrühmadele	82 044	97 984	69 515
Edastatud jäätmekäitlusesse	208 215	221 970	212 566
Seis 31.12. (eks/ak)	429 878	377 658	307 596

Lisaks oma kogudest teavikute vahendamisele oli väljaannete osakond erinevatele asutustele abiks nende trükise edastamisel maakondadesse. Nii jagati aruandeaastal maakonna keskraamatukogudele:

- 7486 eksemplari Eesti Lastekirjanduse Keskuse raamatut „Pisike puu“;
- 1100 eksemplari Dementsuse Kompetentsikeskuse väljaandeid;
- 200 eksemplari Eesti Laulu- ja Tantsupeo SA 2020 väljaannet „Eesti rahva 50-aastase juubelipeo laulud. Tartus, 1869“;
- 40 eksemplari Elektrilevi OÜ raamatut „Elektrivõrkude ajalugu“;
- 40 eksemplari Kulle Raigi eesti- ja venekeelset raamatut „Saaremaa valss. Georg Otsa elu“;
- 26 eksemplari SA Eesti Koostöö Kogu väljaannet „Eesti inimarengu aruanne“.

3.2 VÕÕRKEELSETE TRÜKISTE SÄILITAMINE JA LUGEJATEENINDUS

2020. aastal suurenes märgatavalt hoiukogusse säilitamiseks üleantud võõrkeelsete teavikute hulk võrreldes eelnevate aastatega (vt tabel 2). Koostöö teadusraamatukogudega elavnes ja oma kogudes vähe kasutust leidnud võõrkeelset trükist andsid üle Eesti Rahvusraamatukogu, Tallinna Ülikooli Akadeemiline Raamatukogu, Tallinna Tehnikaülikooli Raamatukogu ja Geoloogiainstituut, samuti Eesti Kunstimuuseumi, Eesti Arhitektuurimuuseumi ning EV Välisministeeriumi raamatukogud.

Trükiseid anti seega üle 17 korral 8 erineva raamatukogu ja 1 eraisiku poolt (2018. a vastavalt 4 raamatukogu ja 2019. aastal 2 raamatukogu poolt).

Hoiukogusse võeti 2020. aastal säilitamiseks vastu 154 nimetust ehk 477 arvestusüksust võõrkeelseid trükiseid. Arvele võtmisele ja alalisele säilitamisele ei kuulunud hoiukogus või teistes raamatukogudes olemasolevad dublettsed eksemplarid, mis suunati vahetuskogusse.

Tabel 2. Hoiukogusse vastuvõetud trükiste arv 2018 – 2020

Vastu võetud	2018	2019	2020
Nimetused	66	33	154
eks/ak	76	64	477

3.2.1 Hoiukogu koostis

Seisuga 31.12.2020 oli hoiukogu suurus 117 933 kataloogitud trükist (vt tabel 3, lk 18). Sellest 41% moodustasid jätkväljaanded ja 34% raamatud. Ajakirjade nimetusi oli kokku 2 391 (osakaal hoiukogus 22%) ja ajalehtede nimetusi 196 (3%).

Tabel 3. Hoiukogu koostis 2018 – 2020

Hoiukogu	2018	2019	2020
Raamatud (eks)	44 674	38 570	39 621
Ajakirjad (ak)	26 107	26 126	26 396
Jätkväljaanded (eks)	48 570	48 582	48 750
Ajalehed (ak)	3 135	3 156	3 166
Kokku:	124 504	116 434	117 933

Aasta jooksul sisestati elektronkataloogi ESTER **2321** uut kirjet, eksemplarikirjeid lisati **1271** ja nimetuskirjeid **1050** (neist enamus autoreferaadid- 1041 kirjet). Liigitati 1223 ja märksõnastati 1226 trükist. Kõik trükised kirjeldati *de visu*.

Lisaks jooksvale kataloogimisele täiendati ja parandati **1968** nimetuskirjet, sh 377 Tallinna ja Tartu e-kataloogide ühendamisel tekkinud dubletset kirjet.

Aruandeaasta jooksul kustutati hoiukogust 51 ajakirja aastakäiku, 3 eksemplari jätkväljaandeid ja 1 raamat. Kustutamise põhjuseks oli väljaande dubletsus teiste raamatukogudega või trükise halb seisukord.

Aruandeaasta lõpuks oli hoiukogus olevatest trükistest e-kataloogis ESTER kajastatud 96%. Kataloogimist vajavad veel ~5000 autoreferaati aastatest 1988 - 1996.

Seisuga 31.12.2020 sisaldas e-kataloog ESTER 117 933 Eesti Hoiuraamatukogu eksemplarikirjet ja 82 829 nimetuskirjet.

Seoses vajadusega mahutada hoiukogusse aasta jooksul lisandunud ajalehed, suurendati ajalehehoidla riulipinda ühe riuli võrra ning paigutati ringi 134 lm ajalehti. Lisaks vajas ümbertõstmist ka 87 lm ajakirju.

Kogude korrastamise käigus vaadati *de visu* läbi 554 autoreferaati. Neist 10 eksemplari, mis sisaldasid *Estonicat*, pakutakse Tartu Ülikooli Raamatukogule. Ülejäänud eksemplarid makuleeriti.

Lisaks tegeleti jooksvalt katkiste hoiukogu trükiste parandamisega.

3.2.2 Lugejateenindus

2020. aastal laenutati 31 lugeja poolt (sh 6 raamatukogu) 111 hoiukogu väljaannet (vt tabel 4, lk 19). Neist 7 olid raamatukogudevahelise laenutuse teel täidetud tellimused. Külastuste arv vähenes seoses kevadise eriolukorraga riigis ja sügise raamatukogu külustuspiiranguga. Samas kasvas virtuaalkülastuste arv. Raamatukogu veebisaiti külastati 8067 korda (2019.a 6470).

Elektroonilise dokumendivahenduse osatähtsus lugejateeninduses suurenes märgatavalt. Kasvas nii vastatud infopäringute kui e-koopiate arv - skaneeriti ja edastati elektrooniliselt 209 lk artiklikoopiaid.

Raamatukogu siseruumides kehtinud piirangute ja reeglite tõttu eelistati ka raamatukokku tulles lugemise asemel kopeerimist. Nagu tabelist näha, kolmekordistus paberkoopiate arv.

Lisaks on kasvavaks tendentsiks lugejate isiklike elektrooniliste seadmetega artiklikoopiate tegemine.

Tabel 4. Hoiukogu lugejateenindus 2018 – 2020

Hoiukogu kasutamine	2018	2019	2020
Lugejate arv	37	36	31
Laenutuste arv	120	86	111
Külastuste arv	27	37	22
E-koopiate arv	86	39	209
Paberkoopiate arv	287	111	323
Infopäringute arv	16	11	22

4 EHR FINANTS- JA MAJANDUSTEGEVUS

Tabel 5. EHR TULUD (tuhandik eurot)

		2018	2019	2020
A	Tulu kokku	1080	1101	1057
a1	riigilt	1080	1101	1057
a2	omavalitsuselt			
a3	muudest allikatest			
a3.1	sh ettevõttelt või eraisikutelt laekunud			
a3.2	sihtfinantseerimine			
a3.3	teenitud tulu (omatulu)			

Tabel 6. EHR KULUD (tuhandik eurot)

		2018	2019	2020
A	Kulud kokku	1077	1085	1046
a1	Jooksevkulu	1077	1085	1046
a1.1	tööjõukulu	406	430	456
a1.1.1	sh palk, preemia, hüvitis	406	430	455
a1.1.2	sh personali koolituskulu	0	0	1

		2018	2019	2020
a1.2	komplekteerimiskulud kokku	18	29	35
a1.2.1	kulu paberkanjatele, mikro- vormidele ja auvistele kokku	18	29	35
a1.2.1.1	sh raamatutele	0	0	
a1.2.1.2	sh jadaväljaannetele	0	0	
a1.2.2	kulud elektrooniliste teavikute kogule	0	0	
a1.3	RVL-i kulu	0	0	
a1.4	hoiukulud	18	18	
a1.5	IKT kulud	39	29	28
a1.6	halduskulud	563	565	482
a1.7	muud kulud	33	14	45
a2	Kapitalimahutused (a2.1+a2.2)	0	0	
a2.1	Investeeringud põhivarasse	0	0	
a2.1.1	sh. uute ehitiste ja juurdeehitiste soetamine	0	0	
a2.1.2	sh kõik muud kapitaalmahutused k.a mööbel ja seadmed	0	0	
a2.2	Investeeringud infotehnoloogiasse	0	0	

5 EHR TEGEVUSKAVA 2021. AASTAKS

- Jätkata aktiivset osalemist EHR ja Rahvusraamatukogu liitmisprotsessis ning Pärandihoidla projekteerimisprotsessis;
- Alustada EHR teabepäevadega maakonnaraamatukogude juures, kus plaanitakse tutvustada EHR ja EPR tegevust, läbi viia teavituskampaania „Raamatu elukaar“ ning antakse võimalus elanikkonnal mugavalt ära anda üle jäänud raamatuid;
- Raamatukogumiskastide paigaldamise alustamine maakonnakeskustes (tegevus on kavandatud 5-aastase projektina);
- Jätkata rohe- ja ringmajanduse koostöövõimaluste otsimist; olla eestvedajaks projektis „Raamatu elukaar“, mille eesmärgiks on iga raamatu maksimaalne taaskasutamine (kas uue lugeja leidmise läbi või ümbertöötlemisse suunamise kaudu) ja teavitustöö raamatu kui jäätme käitlemiseks;
- EHR ideel põhineval Rahvusraamatukogu 2021.a. säilitusseminari “Raamatu teekond: loogeldes loojangu poole” korraldamisel abistamine ning aktiivne osalemine; vestlusringi „Raamat kui prügi“ korraldamine;
- Osalemine kirjandusfestivalidel oma telgiga (lisaks Kadrioru Kirjandustänava Festivalile ka HeadRead) teavitamaks EHR ja EPR tegevustest;
- Jätkata koostööd Eesti Kirjastajate Liidu ja Eesti Autorite Ühinguga oma panuse andmiseks heliraamatute tootmise turu korrastamisel;

- Jätkata vahetuskogu hoidlate sisulise ja vormilise korrastamisega;
- Juhendada ja kaasata vahetuskogu töödessa ja kogude korrastamisesse Töötukassa vabatahtlikke ja Tallinna Vangla üldkasuliku töö tegijaid;
- Võtta kirjastuse ülejääkide hoiustamiseks ja hõlpsamaks vahendamiseks kasutusele ruumid I korrusel;
- Laiendada koostöös RMIT-ga WiFi-leviala osakonna kõikides hoidlates ja tööruumides teenusekvaliteedi tõstmiseks;
- Arendada koostööd vähemaktiivsete sihtrühmadega trükiste ringluse suurendamiseks;
- Tagada pehme paberi, papi ja raamatukaante eraldi sorteerimine vanapaberi taaskasutuseks jäätmekäitluses;
- Jätkata Tallinna ja Tartu e-kataloogide liitmise käigus tekkinud dublettkirjete ühendamist ja toimetamist;
- Jätkata autoreferaatide kataloogimist e-kataloogi ESTER;
- Jätkata hoiukogu ajakirjade inventuuri läbiviimist.

6 EESTI PIMEDATE RAAMATUKOGU 2020. AASTA TEGEVUSARUANNE

EESSÕNA

Alates 2010. aasta 1. juunist Eesti Hoiuraamatukogu osakonnana tegutseva Eesti Pimedate Raamatukogu ülesandeks on valmistada, komplekteerida, säilitada ja teha kättesaadavaks heliraamatuid, -ajakirju, -ajalehti, punktkirjas ja elektroonilisi teavikuid, puuteraamatuid ning kirjeldustõlkega filme nägemispuudega või mõne muu trükitud teksti lugemist takistava puude, häire või haigusega lugejatele.

Eesti Pimedate Raamatukogu valmistab ja levitab teavikuid vastavalt autoriõiguse seadusele (§ 19 punkt 6) autori nõusolekuta ja autoritasu maksmiseta ainult puuetega inimestele ning raamatukogul ei tohi olla ärilisi eesmärke.

28. novembril 2018. aastal jõustunud autoriõiguse seaduse redaktsioon määratleb varasemast täpsemalt sihtrühma, kellel on õigus teoste vabaks kasutamiseks teaduslikel, hariduslikel, informatsioonilistel ja õigusemõistmise eesmärkidel. Soodustatud isikud on pimedad, vaegnägijad, taju- või lugemispuudega ja füüsilise puudega inimesed, kelle puue ei võimalda raamatut hoida või käsitseda või silmi lugemiseks vajalikul määral fookustada või liigutada.

Raamatukogul oli 2020. aasta lõpul 960 lugejat (Eestis, Kanadas, Suurbritannias, Lätis, Saksamaal, Soomes, USA-s, Rootsis). Lugejate arv kasvas aasta jooksul 58 inimese võrra.

2020. aastal laenutati teavikuid vahetult raamatukogust ja posti teel. Postikulud tasus raamatukogu.

Laenutuses oli 2020. aasta lõpul 5722 nimetust heliraamatuid, 951 nimetust punktkirjas raamatuid, 105 puuteraamatut, 118 e-raamatut ja 75 filmi.

Laenutusi raamatukogus kohapeal ja posti teel oli 15 947. Külastusi raamatukogus ja Tondi laenutuspunktis oli kokku 124.

Järjest enam kasutatakse Veebiraamatukogu, mille kaudu saavad raamatukogu lugejad heliraamatuid, -ajalehti ja -ajakirju ning elektroonilisi teavikuid alla laadida või voogedastusena kasutada. 2020. aasta lõpul oli Veebiraamatukogus 536 kasutajat ja 5155 teavikut.

2020. aastal valmistati Eesti Pimedate Raamatukogus 173 nimetust eesti- ja 15 nimetust venekeelseid heliraamatuid. Jätkati vanade ja väärtuslike magnetofonilintidel heliraamatute digiteerimist ning restaureerimist. Aasta jooksul digiteeriti ja restaureeriti ning tehti lugejatele kättesaadavaks 7 eesti- ja venekeelset heliraamatut.

Eesti Pimedate Raamatukogus varasematel aastatel välja antud 57 nimetust eestikeelseid heliraamatuid tehti mp3 vormingust ümber DAISY vormingusse.

Punktkirjas trükiseid (raamatuid, ajakirju) anti välja 20 nimetust. Neid trükiti nii lastele kui täiskasvanutele. Punktkirjas materjale valmistati ka tellimustööna teistele asutustele.

Lisaks oma toodangule täienes kogu tänu annetustele. Meile annetati 156 nimetust erinevat laadi teavikuid.

Toimus raamatuvahetus välisriikide pimedate raamatukogudega. Neile saadeti 18 nimetust venekeelseid heliraamatuid ja 2 nimetust eestikeelseid heliraamatuid ning neilt saadi 28 nimetust venekeelseid heliraamatuid.

Eesti Pimedate Raamatukogu töötajad osalesid ja tutvustasid raamatukogu mitmesugustel üritustel, meedias ning raamatukogus kohapeal.

6.1 ORGANISATSIOON JA JUHTIMINE

6.1.1 Struktuur

1994. aastal loodi tollase Eesti Pimedate Ühingu helistuudiost sihtasutus, mis tegevusvaldkondade liitmise tulemusel arendati Sihtasutuseks Eesti Pimedate Raamatukogu. Alates 2001. aastast anti Sotsiaalministeeriumi vastutusalas olnud sihtasutus kultuuriministeeriumi vastutusalasse.

Vastavalt kultuuriministri 11. novembri 2003. aasta määrusele nr. 18, millega muudeti Eestioiuraamatukogu põhimäärust, hakkas Eesti Pimedate Raamatukogu alates 1. jaanuarist 2004 tööle Eesti Hoiuraamatukogu filiaalina. Vastavalt kultuuriministri 1. juuni 2010. aasta määrusele nr. 3 muutus Eesti Pimedate Raamatukogu Eesti Hoiuraamatukogu filiaalset osakonnaks. Alates 1. juunist 2010 teenindab varem Tallinnas Tondi 8a tegutsenud Eesti Pimedate Raamatukogu lugejaid Eesti Hoiuraamatukogu hoones aadressil Suur-Sõjamäe 44b.

2020. aastal töötas Eesti Pimedate Raamatukogus 9 inimest, neist 6 täiskoormusega (osakonnajuhataja, 2 infotöötajat, helindaja, paljundusoperaator, tekstiitöötaja) ja 3 osalise koormusega (teabejuht, punktkirjatoimetaja, infotöötaja).

2020. aasta sügisel algas Eesti Hoiuraamatukogu uue arengukava ettevalmistus. Eesti Pimedate Raamatukogu kõik töötajad osalesid 2. oktoobril raamatukogus toimunud arengukava I strateegiapäeval. 8.-9. oktoobril Manijal toimunud II strateegiapäeval osales Eesti Pimedate Raamatukogu töötajatest Silva Paluvits.

Teavitustöö

Eesti Pimedate Raamatukogu teabejuht Priit Kasepalu andis 23. oktoobril Eesti Lastekirjanduse Keskuses ja 2. novembril Eesti Rahvusraamatukogus sealsetele töötajatele nõu, kuidas muuta raamatukogud nägemispuudega külastajatele ligipääsetavamaks.

Eesti Pimedate Raamatukogu tutvustamisel on oluline osa teiste asutuste ja organisatsioonide esindajate külaskäikudel raamatukogusse. Seoses Covid-19 laialdase levikuga oli sel aastal külastusi varasemate aastatega võrreldes vähem.

Eesti Pimedate Raamatukogu külastamised

- 5. veebruaril Läti, Leedu ja Eesti pimedate organisatsioonide esindajad
- 6. oktoobril raamatukoguhoidja kutsekoolitusel osalejad

EPR meediakajastused

- Punktkiri toetab ligipääsetavust. – Sirp, 2. jaanuar 2020
- Punktkiri toetab nägemispuuetega inimeste ligipääsetavust. – Pealinn, 2. jaanuar 2020
- Intervjuu Priit Kasepaluga Eesti Pimedate Raamatukogust Pereraudios, 3. jaanuar 2020
- Ligi, Madis. Intervjuu Priit Kasepaluga Eesti Pimedate Raamatukogust Kuku raudios, 3. jaanuar 2020
- Hanson, Raimu. Punktkiri teeb raamatu paksuks, aga annab pimedale võimaluse lugeda. – Tartu Postimees, 4. jaanuar 2020
- Punktkiri toetab ligipääsetavust. – Hiiu Leht, 7. jaanuar 2020
- Punktkiri toetab ligipääsetavust. – Terviseleht, 7. jaanuar 2020, lk. 6
- Arvo Pärdi lastelaulude tekstid jõudsid punktkirja. – Postimees, 14. jaanuar 2020
- Galerii. Arvo Pärdi lastelaulude tekstid jõudsid punktkirja. – ERR kultuur, 14. jaanuar 2020
- Meikar, Nele. Arvo Pärdi lastelaulude tekstid punktkirjas. – Harju Elu, 17. jaanuar 2020, lk. 6
- Kasepalu, Priit. Pimedate ajakirja poolsajand. – Külauudised, 30. märts 2020
- Inga Lunget abistavad tekstide sisse lugemisel koer ja kass. – Delfi: Lemmikloom, 31. märts 2020

- Intervjuu Priit Kasepaluga Eesti Pimedate Raamatukogust Pereraadios, 31. märts 2020
- Nägemispuudega inimeste ajakirja Epüfon poolsajand. – Terviseleht, 7. aprill 2020, lk. 2
- Kasepalu, Priit. Epüfoni poolsajand. – Valguse Kaja (2020) kevad, lk. 20-21
- Kasepalu, Priit. Punktkiri toetab ligipääsetavust. – Valguse Kaja (2020) kevad, lk. 22-23
- Kasepalu, Priit. Raamatukogu tõrjub muremõtted eemale. – Valguse Kaja (2020) kevad, lk. 18-19

Eesti Pimedate Raamatukogu voldikuid jagati raamatukogus kohapeal, erinevatel üritustel soovijatele ja teistele asutustele, organisatsioonidele (nt. Lõuna-Eesti Pimedate Ühingule).

6.2 KOGUD

6.2.1 Toodang

2020. aastal valmistati:

- eestikeelseid heliraamatuid 173 nimetust – 1997 originaaltundi;
- venekeelseid heliraamatuid 15 nimetust – 210 originaaltundi;
- digiteeritud ja restaureeritud eesti- ja venekeelseid heliraamatuid 7 nimetust – 138 originaaltundi;
- heliajalehti ja -ajakirju – 4884 CD-d;
- punktkirjas trükiseid 20 nimetust – 2372 punktkirjalehekülge originaalteksti;
- raamatukogus koostatud nägemispuudega inimeste elu kajastavat heli- ja e-ajakirja Epüfon – 10 numbrit.

Heliraamatutena salvestatavate ja punktkirjas trükitavate raamatute valiku põhimõtted:

- jälgitakse, et raamatud vastaksid võimalikult erinevale maitsele ja huvitaksid võimalikult paljusid lugejaid;
- arvestatakse lugejate soovidega;
- arvestatakse koolides kohustusliku ja soovitatava ilukirjandusega;
- arvestatakse temaatilise kirjanduse mitmekülgse valiku pakkumisega;
- edastatakse nägemispuudega inimeste elu käsitlevat kirjandust;
- edastatakse kaasaegset väärtkirjandust, mille üle otsustatakse ajakirjanduses ilmunud arvustuste või läbiloetud raamatute põhjal.

6.2.2 Annetused

2020. aastal täienes meie kogu tänu annetustele. Raamatukogule annetati 156 nimetust erinevat laadi eesti- ja venekeelseid teavikuid – 138 heliraamatut, 1 punktkirjatrükis, 1 puuteraamat, 16 kirjeldustõlkega filmi. Heliraamatud saadi Haapsalu Sotsiaalmajalt, Põhja-Eesti Pimedate Ühingult, eraisikutelt. Punktkirjatrükise annetaja oli Arvo Pärdi Keskus. Puuteraamatu annetas MTÜ Glint. Kirjeldustõlkega filmid saadi tootjatelt, Eesti Filmi Instituudilt ja MTÜ-lt Kakora.

6.2.3 Raamatu vahetus

2020. aastal jätkus raamatu vahetus välisriikide pimedate raamatukogudega, kellele saadeti ja kellelt saadi annetusena heliraamatuid.

Välisriikide pimedate raamatukogudele saadeti 18 nimetust venekeelseid heliraamatuid ja 2 nimetust eestikeelseid heliraamatuid, kokku 146 eksemplari. Neilt saadi 28 venekeelset heliraamatut. Välisriikide raamatukogudele saadeti 2 nimetust rohkem ja neilt saadi 35 nimetust vähem raamatuid kui 2019. aastal.

6.2.4 Välisriikide raamatukogudele annetatud heliraamatute arv

Austraalia – 18 venekeelset nimetust;

Iisrael – 18 venekeelset nimetust;

Leedu – 18 venekeelset nimetust;

Läti – 18 venekeelset nimetust;

Norra – 18 venekeelset nimetust;

Saksamaa – 18 venekeelset nimetust;

Soome – 18 venekeelset nimetust, 2 eestikeelset nimetust;

Venemaa (Kaliningrad) – 18 venekeelset nimetust.

6.2.5 Välisriikide raamatukogudelt saadud heliraamatute arv

Läti – 28 venekeelset nimetust.

3. septembril allkirjastas Eesti Hoiuraamatukogu direktor Gerda Kulli-Kordemets lepingu WIPO-ga (World Intellectual Property Organization). Lepingu sisuks on piiriülene raamatu vahetus pimedate raamatukogude jt. pädevate üksustega ning ühinemine ABC (Accessible Books Consortium) kataloogiga.

Pädevad üksused on asutused või juriidilised isikud, kes mittetulunduslikel alustel pakuvad soodustatud isikutele haridust, väljaõpet, kohandatud lugemist või juurdepääsu teabele.

Pimedate raamatukogud jt. pädevad üksused tohivad kataloogi vahendusel kättesaadavaks teha ainult enda poolt toodetud teavikute andmeid ja faile. Eraisikutel ei ole otse ligipääsu failidele. Need tehakse eraisikutele kättesaadavaks pädevate üksuste poolt. Seega toimub teenus asutuselt asutusele.

Novembri lõpus ja detsembri alguses saatsime koostöös Urania COM OÜ-ga ABC kataloogi jaoks Eesti Pimedate Raamatukogu poolt toodetud venekeelsete heliraamatute metaandmed XML vormingus. Neid hakati kohandama ABC kataloogile vastavaks. Järgneb eestikeelsete heliraamatute metaandmete saatmine ning kui andmed on kataloogi kantud, tuleb need üle kontrollida. Helifailide lisamine kirjetele toimub siis, kui keegi on konkreetsest raamatust huvitatud.

ABC kataloog hõlmab rohkem kui 635 000 teavikut 80 keeles.

6.3 LUGEJATEENINDUS

Eesti Pimedate Raamatukogu kasutuseeskirjas on sätestatud, et raamatukogu teenindab heli-, punktkirjas, puuteraamatute, elektrooniliste teavikute, kirjeldustõlkega filmide laenutamisel nägemispuudega või mõne muu trükitud teksti lugemist takistava puude, häire või haigusega inimesi. Nägemispuudega inimeste tegevust, rehabilitatsiooni ja õpetamist käsitlevaid trükitud materjale laenutatakse kõikidele soovijatele.

Eesti Pimedate Raamatukogu kasutuseeskirjast lähtuvalt nõutakse lugejaks registreerimisel tõendit või selle koopiat trükitud teksti lugemist takistava puude, häire või haiguse kohta. Ka autoriõiguse seaduses on sätestatud, et pädev üksus (Eesti Pimedate Raamatukogu) võib töödelda isiku terviseandmeid, et tuvastada, kas isik on soodustatud isik (pime, vaegnägija, taju- või lugemispuudega ja füüsilise puudega inimene).

2020. aastal oli:

- 960 lugejat (sh 4 posti teel teenindatavat raamatukogu jt organisatsiooni);
- 257 heliajalehtede ja -ajakirjade, CD-l Raamatututvustaja posti teel laenajat;
- 82 e-ajalehtede saajat;
- 15 947 laenutust raamatukogus kohapeal ja posti teel;
- 124 külastust.

Raamatukogu oli lugejatele avatud neljal päeval nädalas esmaspäevast neljapäevani kell 10-16 a 6 tundi.

Teavikuid laenutati vahetult raamatukogust ja posti teel. Laenutusi raamatukogus kohapeal ja posti teel oli aasta jooksul 15 947 ehk 36 võrra vähem kui 2019. aastal. Neist mittetagastatavate heliraamatute laenutusi oli 15 433, mis on 159 võrra vähem kui mullu.

2020. aastal laenasime raamatukogudevahelise laenutuse teel Moskva Pimedate Raamatukogult venekeelseid heliraamatuid ja punktkirjas ajakirju ning laenutasime neid oma lugejatele.

Raamatukogu külastati kohapeal aadressil Suur-Sõjamäe 44b 89 korda. Raamatukogus oli 25 külastust rohkem kui 2019. aastal.

Eesti Pimedate Raamatukogu laenutuspunkt oli avatud Põhja-Eesti Pimedate Ühingu majas Tallinnas aadressil Tondi 8a. Laenutuspunktis töötas kord nädalas kaks tundi Eesti

Pimedate Raamatukogu töötaja, kes võttis vastu tagastamisele kuuluvaid teavikuid ning andis välja lugejate poolt varem tellitud raamatuid. Tondi 8a laenutuspunktis registreeriti aasta jooksul 35 külastust, mis on 25 külastust vähem kui eelmisel aastal.

Covid-19 tuleneva eriolukorra tõttu olid raamatukogu ja Tondi laenutuspunkt 16. märtsist 17. maini külastajatele suletud. Sellest hoolimata said lugejad kogus olevaid teavikuid telefoni ja e-posti teel tellida ja need saadeti lugejatele posti teel koju. Jätkus ka tavapärane mittetagastatavate raamatute valmistamine vastavalt tellimustele ja lugejatele posti teel koju saatmine. Veebiraamatukogu oli ligipääsetav 24/7. Pärast eriolukorra lõppemist toimus raamatukogus kohapeal kontaktivaba laenus. Lugejad said telefoni ja e-posti teel teavikuid tellida ja need kontaktivabalt raamatukogust kätte. Suvel taastus tavapärane laenus. Covid-19 teise laine ajal (novembris ja detsembris) toimus nii raamatukogus kohapeal kui Tondi laenutuspunktis kontaktivaba laenus.

Vaatamata eriolukorrale oli raamatukogus kohapeal ja Tondi laenutuspunktis külastusi kokku sama palju kui 2019. aastal – 124.

Eesti Pimedate Raamatukogu saatis 2020. aasta jooksul valmistatud heliraamatuid Tartu Oskar Lutsu nimelisele Linnaraamatukogule, kust need pärast kataloogimist edasi Lõuna-Eesti Pimedate Ühingu raamatukogule saadeti.

23. septembril osales osakonnajuhataja Marja Kivihall Tartu Linnaraamatukogus ja Lõuna-Eesti Pimedate Ühingu raamatukogus toimunud arutelul, mille teemaks oli koostöö Tartu Linnaraamatukoguga Lõuna-Eesti Pimedate Ühingu raamatukogu varustamisel Eesti Pimedate Raamatukogus toodetud heli- ja punktkirjas raamatutega. Arutelu tulemusel otsustati, et koostöö jätkub nagu varem.

Eesti Pimedate Raamatukogu valmistab CD-del heliraamatuid nii laenutuseksplaridena kui mittetagastatavatena. Heli- ja ajakirju saadetakse soovijatele mittetagastatavatena posti teel 1 kord 2 nädala järel. Heli- ja ajakirjanduse plaadile salvestati kõik 2 nädala jooksul valmistatud või saadud eestikeelsed heli- ja ajakirjad.

Teavikute posti teel lugejatele saatmine ja lugejatelt raamatukogule tagastamine on lugejatele tasuta. Raamatukogu tasub postikulud. Eesti Pimedate Raamatukogule kehtib 50% soodustus kahepoolsest postivahetusest Eesti Post AS-ga.

6.4 HELIKANDJATEL TEAVIKUTE VALMISTAMINE

Eesti Pimedate Raamatukogus valmistatakse heliraamatuid, -ajalehti ja -ajakirju DAISY (Digital Accessible Information System) standardi järgi, kasutades tarkvara Plextalk Recording Software Pro.

2020. aastal valmistati 173 nimetust eesti- ja 15 nimetust venekeelseid heliraamatuid, mille originaaltundide arv kokku oli 2207. Eestikeelseid heliraamatuid toodeti eelmise aastaga võrreldes 32 nimetust rohkem, venekeelseid 4 nimetuse võrra vähem. 2020. aastal tehti lugejatele kättesaadavaks 7 Võrus Pimedate Infoühingus Helikiri ja Eesti Pimedate Raamatukogus digiteeritud ning restaureeritud eesti- ja venekeelset heliraamatut.

Eesti Pimedate Raamatukogus varasematel aastatel välja antud 57 nimetust eestikeelseid heliraamatuid tehti mp3 vormingust ümber DAISY vormingusse.

Heli ajalehtede ja -ajakirjadena salvestati järgmisi väljaandeid: Eesti Naine, Eesti Ajalugu, Terviseleht, 60+. Uue ajakirjana lisandus Tiiu. Lisaks eelmainitud perioodikale levitati huvilistele CD-del nägemispuudega inimeste elu kajastavaid väljaandeid Epüfon, Eesti Pimedate Liidu infolehte Valguse Kaja, Põhja-Eesti Pimedate Ühingu infolehte Kuukiir, Lõuna-Eesti Pimedate Ühingu kohalikke saateid ning raamatukogus igakuiselt koostatavat uudiskirjanduse nimestikku Raamatututvustaja. Heli ajalehti ja -ajakirju valmistasime sünteeskõnes Eesti Keele Instituudi poolt loodud rakendusega Vox Populi. Raamatukogus koostatavat uudiskirjanduse nimestikku Raamatututvustaja hakkasime alates juunist samuti sünteeskõnes valmistama.

Veebruaris saatis Eesti Hoiuraamatukogu direktor Gerda Kulli-Kordemets Eesti Näitlejate Liidu liikmetele üleskutse tulla pimedate raamatukokku raamatuid sisse lugema. Üleskutsele vastas 36 näitlejat, kellest 13 alustas raamatute sisselugemist. Lisaks nendele võttis raamatukoguga kevadel seoses eriolukorraga ja etendustegevuse seiskumisega ühendust veel näitlejaid, kes olid sisselugemisest huvitatud.

Tallinna Linnateater pöördus aprillis meie poole ja pakkus koostöövõimalust heliraamatute sisselugemiseks. Koostöö tulemusel valmis kaks Tallinna Linnateatri stuudios salvestatud heliraamatut.

Covid-19 tingitud eriolukord suurendas esitajate hulka ja valikut. 2020. aastal lisandus 22 uut heliraamatute esitajat. Aasta jooksul luges raamatuid sisse 44 esitajat.

6.5 PUNKTKIRJAS TEAVIKUTE JA TAKTIILSETE MATERJALIDE VALMISTAMINE

2020. aastal anti Eesti Pimedate Raamatukogus välja 18 nimetust punktkirjas raamatuid eesti ja vene keeles. Täiskasvanutele ja lastele suunatud ilukirjanduse kõrval trükiti punktkirjas 2 numbrit Eesti Pimedate Liidu infolehte Valguse Kaja. Punktkirjas trükiseid anti välja sama palju kui 2019. aastal.

2020. aastal trükiti ja jagati soovijatele 70 2021. aasta kalendrit punktkirjas.

Aasta jooksul valmistati punktkirjas materjale järgmistele asutustele: Tartu Emajõe Kool, Kihnu Vallavalitsus, MTÜ Oma Pere, SA Innove, Motor OÜ, Eesti Ettevõtlike Noorte Koda.

Käina elamuskeskuse Tuuletorn jaoks valmistasime kombatavad korruseplaanid punktkirjas infoga.

6.6 JUURDEPÄÄS ELEKTROONILISELE TEABELE

2020. aastal olid Veebiraamatukogus (www.veebiraamatukogu.ee) e-väljaannetena kättesaadavad ajaleht Terviseleht, Põhja-Eesti Pimedate Ühingu infoleht Kuukiir,

ajakirjad 60+, Eesti Naine, Eesti Loodus, Eesti Ajalugu, Epüfon, Imeline Ajalugu, Imeline Teadus, Kodutohter, Pere ja Kodu, Puutepunktid. Uue ajakirjana lisandus Tiiu.

Raamatukogu jätkas e-posti teel ajalehtede Postimees ja Õhtuleht saatmist lugejatele.

Aastalõpu seisuga tellis e-ajalehti 82 lugejat.

E-Raamatututvustaja on kättesaadav raamatukogu kodulehel (www.epr.ee) ning Veebiraamatukogus.

Eesti Pimedate Raamatukogu lugejatel on juurdepääs elektroonilistele väljaannetele (raamatud, ajalehed, ajakirjad, Raamatututvustaja) eelkõige Veebiraamatukogu kaudu.

6.7 VEEBIRAAMATUKOGU

Veebiraamatukogu on Eesti Pimedate Raamatukogu lugejatele loodud veebikeskkond heliraamatute, -ajalehtede ja -ajakirjade ning elektrooniliste teavikute allalaadimiseks või voogedastusena kasutamiseks.

2020. aasta lõpul sisaldas Veebiraamatukogu 5155 heli- ja elektroonilist teavikut. Veebiraamatukogu kasutajaid oli 536. Aasta jooksul tõusis kasutajate arv 78 võrra ning Veebiraamatukokku lisandus 398 teavikut. Allalaadimisi oli aasta jooksul 24 777. Võrreldes 2019. aastaga suurenes allalaadimiste arv 2633 võrra.

Veebiraamatukogu võimaldab ligipääsu teavikutele sõltumata ajast ja kohast ning tänu sellele on teavikute kättesaadavus tunduvalt paranenud.

6.8 FINANTS- JA MAJANDUSTEGEVUS

Eesti Pimedate Raamatukogu finants- ja majandustegevus on kajastatud Eesti Hoiuraamatukogu 2020. aasta aruande 4. alajaotuses.

6.9 TEGEVUSKAVA 2021. AASTAKS

2021. aastal

- osalevad Eesti Pimedate Raamatukogu töötajad Eesti Hoiuraamatukogu arengukava koostamisel;
- otsitakse uusi heliraamatute esitajaid;
- valmistatakse vähemalt 160 uut heliraamatut;
- jätkatakse koostööd Tallinna Linnateatriga uute heliraamatute valmistamisel;
- jõutakse vanade heliraamatute digiteerimise ja restaureerimisega lõpule;
- jätkatakse Eesti Pimedate Raamatukogus varasematel aastatel välja antud heliraamatute ümber tegemist mp3 vormingust DAISY vormingusse;
- valmistatakse vähemalt 20 punkt kirjas teavikut;
- teavikuid hangitakse lisaks oma toodangule ka ostude ja annetustena;

- jätkatakse koostööd Urania COM OÜ-ga Eesti Pimedate Raamatukogu poolt toodetud vene- ja eestikeelsete heliraamatute metaandmete edastamiseks ABC (Accessible Books Consortium) kataloogi jaoks;
- alustatakse heliraamatute vahetust välisriikide pimedate raamatukogudega ABC kataloogi vahendusel;
- tutvustatakse Eesti Pimedate Raamatukogu teenuseid trükitud teksti lugemist takistava puude, häire või haigusega inimestele, eripedagoogidele, logopeedidele, raamatukogu- ja sotsiaaltöötajatele, üliõpilastele jt raamatukogus kohapeal, erinevatel üritustel ning meedias;
- alustatakse heliraamatute CD-koopiate paljundamise vähendamist 10-aastaselt skaalal – eesmärgiga vähendada igal aastal 10% füüsiliste CD-de hulka;
- initsieeritakse koostöös teiste organisatsioonidega nägemis- ja lugemispuudega heliraamatute tarbijate IT-koolitamist eesmärgiga vähendada tasuta jagatavate CD-koopiate hulka.

6.10 STATISTIKA 2005-2020

Tabel 7. Eesti Pimedate Raamatukogu lugejad, laenutused, külastused

Aasta	Lugejad	Laenutused	Külastused
2005	305	5 020	1 610
2006	354	5 435	1 567
2007	277	5 694	1 508
2008	355	9 883	1 744
2009	427	14 196	1 703
2010	485	14 719	968
2011	537	15 567	512
2012	641	15 895	397
2013	688	16 908	300
2014	740	16 785	223
2015	768	18 038	171
2016	794	16 693	185
2017	844	16 152	169
2018	855	15 843	136
2019	902	15 983	124
2020	960	15 947	124

Tabel 8. Eesti Pimedate Raamatukogu heli- ja punktkirjas raamatute toodang

Aasta	Eestikeelsed heliraamatud	Venekeelsed heliraamatud	Digiteeritud ja restaureeritud heliraamatud	Punktkirjas raamatud
2005	43	7	-	43
2006	63	15	-	87
2007	64	7	23	59
2008	89	5	56	56
2009	82	11	122	56
2010	87	5	82	53
2011	82	12	32	36
2012	153	9	67	38
2013	161	13	44	27
2014	141	19	51	23
2015	149	9	100	23
2016	116	7	95	12
2017	129	12	56	15
2018	132	20	60	17
2019	141	19	62	18
2020	173	15	7	18

Tabel 9. Eesti Pimedate Raamatukogu Veebiraamatukogu kasutajad ja teavikud

Aasta	Veebiraamatukogu kasutajad	Veebiraamatukogu teavikud
2012	145	2104
2013	186	2418
2014	229	2682
2015	276	3172
2016	313	3612
2017	355	3968
2018	406	4338
2019	458	4757
2020	536	5155